

SUUNNITELMA

Kansallisia vähemmistöjä ja vähemmistökieliä koskevat tavoitteet ja suuntaviivat **Lausuntoversio**

Sisältö

1. Johdanto	3
2. Kansallisten vähemmistöjen oikeuksia koskeva Ruotsin lainsäädäntö	3
3. Suomen kielen hallintoalue	4
4. Tavoitteet	4
5. Lautakuntien vastuu	4
6. Tiedotus	5
7. Kulttuuri	5
8. Kielet	5
9. Vaikuttaminen ja osallistuminen.....	6
10. Seuranta ja koordinointi	7
Viitteet/Lait	7

1. Johdanto

Ruotsissa astui tammikuussa 2010 voimaan laki kansallisista vähemmistöistä ja vähemmistökielistä (lagen om nationella minoriteter och minoritetsspråk, 2009:724).

Tällä lailla suojellaan ja edistetään Ruotsin viittä tunnustettua kansallista vähemmistöä: romaneja, juutalaisia, ruotsinsuomalaisia, saamelaisia ja tornionlaaksolaisia. Lisäksi saamelaiset tunnustetaan alkuperäiskansaksi.

Ruotsin kriteerit kansallisen vähemmistöaseman saamiselle ovat seuraavat: kansallisen vähemmistön on oltava ryhmä, jolla on selvä tunne yhteenkuuluvuudesta ja joka voidaan erottaa muusta väestöstä; sillä on oltava uskonnollinen, kielellinen, perinteinen tai kulttuurinen erityispiirre, jota se ei jaa muiden kanssa; sillä on oltava selvä halu säilyttää identiteettinsä; ja sillä on oltava historialliset tai pitkäaikaiset siteet Ruotsiin.

Laki perustuu vähemmistöjen kieltä, kulttuuria, tiedotusta ja osallistumista koskevan Euroopan neuvoston yleissopimuksen kuvaukseen.

2. Kansallisten vähemmistöjen oikeuksia koskeva Ruotsin lainsäädäntö

Kansallisten vähemmistöjen oikeudet on kuvattu pääasiassa *laissa kansallisista vähemmistöistä ja vähemmistökielistä (2009:724)*. Lisäksi seuraavat lait sisältävät asiaan liittyviä säännöksiä:

- *Kielilaissa (språklagen, 2009:600)* määrittellään kansalliset vähemmistökielet ja todetaan, että julkisella vallalla on erityinen vastuu suojella ja edistää niitä.
- *Koululaissa (skollagen, 2010:800)* säädetään oikeudesta saada äidinkielen opetusta oppilaan omalla kansallisella vähemmistökielellä.
- *Sosiaalipalvelulain (socialtjänstlagen, 2001:453)* mukaan kunnan on pyrittävä huolehtimaan siitä, että vanhustenhoidossa on tarvittaessa käytettävissä henkilökuntaa, joka hallitsee kansallisia vähemmistökieliä.
- *Kirjastolaissa (bibliotekslagen, 2013:801)* todetaan, että kirjastojen olisi kiinnitettävä erityistä huomiota kansallisiin vähemmistöihin ja henkilöihin, joiden äidinkieli on muu kuin ruotsi, muun muassa tarjoamalla kirjallisuutta kansallisilla vähemmistökielillä.
- *Syrjintälaissa (diskrimineringslagen, 2008:567)* todetaan, että toisen syrjiminen hänen etnisen alkuperänsä vuoksi on kiellettyä.

Kansallisia vähemmistöjä koskevaa lakia tarkistettiin, ja 1. tammikuuta 2019 suojaa vahvistettiin entisestään. Tämä perustui laajaan valtakunnalliseen selvitykseen, joka esitettiin syksyllä 2017. Selvityksessä todettiin muun muassa, että vähemmistölailla ei ole ollut kansallisten vähemmistöjen ja hallituksen toivomaa vaikutusta. Tarkistetussa laissa edellytetään muun muassa, että kunnat velvoitetaan kirjaamaan vähemmistöpoliittisen työnsä

tavoitteet ja suuntaviivat sekä suojelemaan vähemmistökieliä ja -kulttuuria keskittyen erityisesti lapsiin ja nuoriin. Vähemmistöillä tulisi olla kunnassa vaikutusvaltaa heitä koskevissa asioissa.

Kielilain mukaan vähemmistökieliä ovat romani, jiddiś, suomi, saame ja meänkieli.

Vähemmistö- ja kielilain lisäksi lasten ja nuorten oikeuksia vahvistetaan erityisesti koululaissa.

3. Suomen kielen hallintoalue

Ruotsissa noudatetaan itsemäärittelyn periaatetta, mikä tarkoittaa, että henkilö itse päättää, haluaako hän kuulua johonkin vähemmistöryhmään tai määrittellä itsensä kansalliseen vähemmistöön.

Ruotsissa on niin sanottuja hallintoalueita suomen, meänkielen ja saamen vähemmistökielille. Kaikkia kansallisia vähemmistöjä koskevien oikeuksien lisäksi on olemassa erityisiä oikeuksia, joita näillä hallintoalueilla sovelletaan.

Sandvikenin kunta on kuulunut suomen kielen hallintoalueeseen vuodesta 2013, joten sillä on erityisvastuu suomen kielen aseman turvaamisesta. Ruotsinsuomalaisilla on siten oikeus esikouluun ja vanhustenhoitoon, jossa kaikki toiminta tai olennainen osa toiminnasta on suomenkielistä, sekä oikeus käyttää omaa kieltään asioidessaan kunnan kanssa.

Tässä suunnitelmassa keskitytään Sandvikenin kunnan vastuisiin ja tehtäviin suomen kielen hallintoalueen osalta.

4. Tavoitteet

Esitettyjen suuntaviivojen tavoitteena on, että Sandvikenin kunta pyrkii varmistamaan kansallisten vähemmistöjen oikeuksien toteutumisen tiedotuksen, kulttuurin ja kielen sekä vaikuttamisen ja osallistumisen osalta.

Sandvikenin kunnan on pyrittävä lisäämään kansallisten vähemmistöjen oikeuksien tuntemusta sekä kansalaisten että oman organisaationsa henkilöiden keskuudessa.

Erityistä huomiota on kiinnitettävä lasten ja nuorten mahdollisuuksiin käyttää omia vähemmistökieliään sekä heidän mahdollisuuksiinsa vaikuttaa ja tulla kuulluksi heitä koskevissa asioissa.

5. Lautakuntien vastuu

Jotta Sandvikenin kunta voisi saavuttaa vähemmistöpoliittiset tavoitteensa, suunnitelmassa kuvataan kunkin lautakunnan vastualueet. Ne on jaettu vähemmistölaissa tärkeiksi määriteltyihin osioihin: tiedotus, kulttuuri ja kieli sekä vaikuttaminen ja osallistuminen. Vastuu näistä kuuluu kaikille lautakunnille, mutta lainsäädäntöön perustuvaa erityisvastuuta on kunnanhallituksella, osaamislautakunnalla, kulttuuri- ja vapaa-ajan lautakunnalla sekä erityishuoltolautakunnalla.

6. Tiedotus

Kuntien on vähemmistölain 3 §:n ja vähemmistölaissa viitattujen säädösten nojalla tiedotettava vähemmistöjen oikeuksista ja julkisen vallan vastuista.

Sandvikenin kunnan lautakunnat varmistavat tämän seuraavasti:

- Kunnanhallitus vastaa siitä, että kunnassa tiedotetaan sisäisesti ja ulkoisesti kansallisista vähemmistöistä ja vähemmistökielistä annettua laista sekä suomen kielen hallintoalueesta.
- Osaamislautakunnan tehtävänä on tiedottaa kunnan oppilaille ja heidän huoltajilleen oikeudesta saada äidinkielen opetusta kansallisilla vähemmistökielillä.
- Osaamislautakunnan tehtävänä on myös tiedottaa huoltajille oikeudesta sellaiseen esiopetukseen, joka on kokonaan tai olennaisilta osiltaan suomenkielistä.
- Erityishuoltolautakunta tiedottaa vanhustenhuoltoon liittyvän avun hakijoille mahdollisuuksista saada palvelut ja hoiva kokonaan tai olennaisilta osiltaan suomeksi.

7. Kulttuuri

Vähemmistölain 4 §:n mukaan julkisen vallan on edistettävä kansallisten vähemmistöjen mahdollisuuksia ylläpitää ja kehittää kulttuuriaan Ruotsissa. Lasten kulttuuri-identiteetin kehittymistä ja oman vähemmistökielen käyttöä tulee erityisesti edistää.

Kunnanhallituksen on:

- välitettävä saapuneet yhteydenotot edelleen hallintoelimille ja yhdistyksille
- nostettava Suomen lippu salkoon ruotsinsuomalaisten päivänä ja Suomen itsenäisyyspäivänä.

Erityishuoltolautakunta:

- vastaa siitä, että iäkkäiden ihmisten tarpeet kulttuuri-identiteettinsä säilyttämiseen otetaan tarjottavan hoivan yhteydessä huomioon.

Kulttuuri- ja vapaa-ajanlautakunnan on:

- tarjottava sovitusti ohjelmatoimintaa lapsille ja aikuisille yhteistyössä kunnan suomen kielen hallintoalueen koordinaattorin kanssa.

8. Kielet

Kielilain 8 §:n ja vähemmistölain 4 §:n mukaan julkisella vallalla on erityinen vastuu suojella ja edistää kansallisia vähemmistökieliä.

Koululain 10. luvun 7 §:n 2 momentin mukaan kansallisilla vähemmistöillä on oikeus äidinkielen opetukseen.

Osaamislautakunnan on:

- tarjottava mahdollisuus saada esikoulu ja tietyt muut pedagogiset toiminnot kokonaan tai olennaisilta osin suomeksi
- tiedotettava kunnan oppilaille ja heidän huoltajilleen oikeudesta saada äidinkielen opetusta kansallisilla vähemmistökielillä
- varmistettava yhteistyössä kunnanhallituksen kanssa, että tiedot oikeudesta äidinkielen opetukseen käännetään kansallisille vähemmistökielille.

Erityishuoltolautakunnan on:

- huolehdittava, että vanhustenhuollon puitteissa tarjottava palvelu ja hoiva on saatavilla kokonaan tai olennaisilta osin henkilökunnalta, joka hallitsee suomen kielen.

Kunnanhallituksen on:

- tuettava hallintoelimiä kartoittamaan paikallisten asukkaiden suomenkielisten palvelujen tarpeet
- tuettava kuntaa kunnan työntekijöiden suomen kielen taidon kartoittamisessa
- organisoitava ja johdettavaa suomen kielen neuvottelukuntaa
- välitettävä saapuneet suomenkieliset yhteydenotot edelleen hallintoelimille ja yhdistyksille niiden suomen kieleen liittyvien toimintojen vahvistamiseksi
- huolehdittava mahdollisuudesta suulliseen ja kirjalliseen yhteydenpitoon suomeksi tarjoamalla tarvittaessa varattuja tapaamisia ja erityinen paikka suomenkielisten henkilöiden vierailuja varten sekä mahdollisuus varata puhelinaika
- hallinnoitava ja jaettava valtionavustuksista saatuja varoja erityiskohteisiin asianomaisissa hallintoelimissä
- raportoitava budjetoinnista ja suomen kielen hallintoaluetta koskevasta työstä lääninhallitukselle Tukholmaan.

Kulttuuri- ja vapaa-ajanlautakunnan on:

- tarjottava kirjallisuutta, lehtiä ja muuta mediasisältöä kansallisilla vähemmistökielillä ja kansallisista vähemmistöistä.

9. Vaikuttaminen ja osallistuminen

Vähemmistölain 5 §:n mukaan hallintoviranomaisten on annettava kansallisille vähemmistöille mahdollisuus vaikuttaa heitä koskevissa asioissa ja neuvoteltava tällaisista asioista vähemmistöjen kanssa mahdollisimman suuressa määrin.

Mitä neuvonpidolla tarkoitetaan?

Neuvonpidon tulee tapahtua siten, että käydään kansallisten vähemmistöjen kanssa jäsenneltyä vuoropuhelua, jonka tarkoituksena on ottaa huomioon vähemmistöjen näkökannat ja tarpeet viranomaisen päätöksenteossa.

10. Seuranta ja koordinointi

Kunnanjohtotoimiston koordinaattori suorittaa suunnitelman seurannan vuosittain dokumentoimalla kansallisiin vähemmistöihin liittyvät toteutuneet panostukset.

Koordinaattori raportoi kunnanhallitukselle ja asianomaisille viranomaisille. Valvontaviranomaiset julkaisevat vuosittain raportin vähemmistöpolitiikan edellisvuotisesta kehityksestä.

Viitteet/Lait

Kielilaki (2009:600)

https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/spraklag-2009600_sfs-2009-600

Koululaki (2010:800)

https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/skollag-2010800_sfs-2010-800

Vähemmistölaki

https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/lag-2009724-om-nationella-minoriteter-och_sfs-2009-724